Fœtore oris & corporis.

Sed ad rem redeo inter ea quæ exornant, reponi etiam debent, quæ fœtorem oris tum corporis tollunt. Eiusmodi est usus catapotiorum horum: serpylli, cyperi, myrrhæ singulorum partes æquas, tertio, & cum resina confice catapotia, & cũ uino exhibe. Si è cerebro uitium est, nares expurgato: si dens est in causa, erue eum: si tabes, immedicabile malum est: si aliæ causæ, sic sanabuntur, iuuat & apij folia uirentia his adijcere: collutatur & os his cum uino mixtis, sic etiam malè olens sudor emendatur. Exterius myrrha, iridis radix, ac rosa illita, etiam ante balneum: pòst uerò moschus, ambra, & zibethum. Exercitia quoq; & cibi bene olentes & sicciores, nec copiosi.

DELICIÆ.

CAP. LXVI.

Cocta in furno cur meliora.

QVAERENDVM est cur poma pyraq; ac talia in furno cocta sint meliora? & neq; hæc sola, uerumetiam artocreæ ac reliqua, quoniam æqualiter calorem recipiunt: similitudo autem delectationẽ parit: quæ autem sic cocta sunt, similia omni ex parte sunt, & ob id gustu & odore gratiora atq; iucunda.

Iuleb uiolaceum cum colore uiolarum.

Iuleb uocatum uiolaceum, gratum gustu, colore odoreq;, quod omnibus modis uiolas referat, ubi aqua uiolacea confeceris ipsum, cùm nondum saccharum cogitur, uiolas adde recentes, & statim ubi efferbuerint extrahe, aliasq; adde: id uerò totiens repete donec liquor colorem planè uiolarum repræsentet. Oportet autem statim extrahi, nam ultiore coctione corrumpuntur omnia.

Rosarũ succus rubens.

Ita è rosis rubeis succus perfectè rubens extrahitur, ubi paululum

paululum excalefacta in sartagine rosa expresseris succum leuiter, relinquitur autem rosæ substantia alba, ergo si exquisitè expresseris ac diligentius, color corrumpetur: atq; ita de alijs.

Hoc præcepto admonemur, ut etiam in medicamentis & abominandis potionibus deliciæ locũ habeant, nam ubi aluus non demittat, paratur saccharum roseum huiusmodi: libram unam sacchari cum libra una roris, dissolue, purga ut solet cum oui candido, inde unciam unam rosarum persicarum immitte, cùm iam feruet saccharũ, & ubi paululum coxeris extrahe, aliamq; unciam simili modo indito, atq; ita usq; ad duodecimam unciam: præstat autem rosas cum rore esse collectas, dum coquito ad perfectam rationem, additoq; uncias quatuor rosarum rubearum, & in Sole exponito: hoc nõ differt ab alio saccharo & innoxiè purgat, cùm uoluptateq; deuoratur. Saccharum roseum purgans.

Aliud longè melius, duodecim pruna sicca quidem, sed haud erosa incoque in libra una aquæ donec ad uncias duas aqua decrescat, adde roris coacti seu Syriaci seu mãnæ parthenopeæ binas uncias: parum coque, cogitur hæc materia uelut saccharum super pruna: si libet acidum degustare, arantij succum adde: hæc pruna deuorata purgãt præclarè, & etiam bilem, & gustu atq; odore sunt suauissima, nec obsunt uentriculo. Purgãs medicamentũ omniũ suauissimum.

Multa licet uidere consimilia aspectu, quæ tamen multum differunt: recitat Franciscus Lopez in Lucaijs insulis maris Mexici, iuxta Hispanam insulam, arborem esse punicæ similem, sapore cinamomi, gingiberis acrimonia, odore gariophyli, quæ tamen aroma non est, consideraui idem apud nos contingere: nam neque rosæ, neq; cyperus, nec radix gariophylatæ aromata sunt, & tamen optimè olent: est Aroma quid.

igitur unũ aliud necessariũ præter uim, suauitatemq; sapo-
ris atq; odoris, scilicet tenuitatẽ ac densitatẽ substantiæ ac
pinguis humidi, ut cùm in puluerem redigitur tenuissimum
magis oleat, aliaq; immixtum redolere faciat. Erunt igitur
tria necessaria, ut sit aroma, sapor acris & uehemens, odor
iucundus ac uehemens, & ut in minimas partes redactum
melius oleat, efficaciusq; linguam afficiat.

Aqua frigida quomodo habeatur.

Aquæ frigiditas æstate iucunda non solũ, sed salubris:
quomodo paretur, aliàs diximus: nunc uerò solũ expedit id
docere, quòd aqua quæ profunda est, melior est ac frigi-
dior, ut iuuet profundius puteos effodere. Arte uerò cùm ui
trea uasa aut ferrea crassiora fuerint: etsi inter illa hydrar
gyrium interponatur, etsi suffodiantur.

Herbæ gratiosæ.

Herbæ gratiosæ sunt melissa, menta, piperitis, dracon-
tiũ, cuius folia sunt similia rorimarino, sed tenuiora, longio
ra, molliora, acria: petrosiliũ macedonicũ uocant herbam
Alexandrinã, potest addi nasturtiũ & eruca tenuiorum, &
exiguorum foliorũ, quod in omni genere herbarum est ob-
seruandum: quò enim minora sunt folia, eò odoratiora, sa-
pidiora, iucundiora: in potibus bibinella & borago, rosa
cum aceto, & inter puluinaria. Alexandrina hoc etiã præ-
stat quod hyeme uirescit. Generaliter autem quoniam ua-
riantur loco & tempore, odor, sapor iucundus, quod confe
rat, quod semper uirescat, quod non facile fastidium sui pa
riat. Quid enim odore, aut sapore hebetiore quàm panis,
nihilominus fastidium nunquam parit.

Pelles preciosæ quales debent eligi.

Pellium preciosarum usus ad delicias pertinent, tametsi
lupina maximè sit salutaris. Sabellæ probantur multitudi-
ne, longitudine, nigredineq; pilorum, etsi capti sint oppor-
tuno tẽpore: hoc aũt dignoscitur quod certis pilis, capillisq;
distinguantur: unde qui uendunt, ne fraus seplasiæ ullibi
desit,

desit, eos auellunt: quæ enim pilum habent illum, etiam deciduum totum habent ac ueluti infirmum. Rutheni præferũt omnibus pelles, aspreolorum, inde nigrarum uulpium, pòst sabellarum, inde castorum, reliquas quasi cõtemnunt. Nostri habent lynceorum ualde pulchras. Quæ martoræ dicuntur, ab aspreolis parum differunt, sed apud nos minori sunt in precio quàm sabeliæ, uel ob copiam, quoniam & alibi nascantur, uel quia martorus ab aspreolo differat, quod & uerum est, saltem à Ruthenico. Omnia hæc genera uidi, præter aspreolum Ruthenicum, & nigram uulpem. Vulpium enim pelles ob caliditatem nigrescunt, contracto calore ob immodicum frigus aëris, nam quod ursorum pelles albæ sint iuxta Duuinã flumen, quod ultra Suenos & Nouogradienses ad boream positum est, non ex solo frigore contingit, sed quia hoc animal ibi pabuli necessitate cogatur fermè uitam in mari agere, ideoq; aqua maris albescunt pili, tamen etiam uictu piscium uelut etiam hominibus contingit. Léporum autem pellis candida euadit solo frigore, sicut & murium, quod calor talium animalium sit imbecillis, ursorum autem & uulpiũ ualidus. Sed ursi duplici ratione ibi afficiuntur. Sunt tamen raræ, quoniam capi non facile queunt, ob regionis asperitatem: & ideo Sigismundus Liber refert quasi pro miraculo duas se uidisse: sunt autem magni precij, ut pleraque rara, & quæ magnis laboribus habẽtur. Constat in Gallouidia Scotiæ, Dunfreis oppido iuxta Nid fluuium lanam candidissimã & tenuissimam nasci, quæ ob id ad Anglos, Gallos & Germanos deportetur.

Pelles pretiosissimæ quæ sint.

Vrsi albi uubi & cur.

Lana præstantissima.

Odorum iucundissimi sunt, moschus atque zibethum, florumq; quorundam, sed is citò euanescit. Dissoluitur moschus cõtritus diu cum aqua illius odore imbuta, assiduéq; molere

Odores iucũdissimi.

molere oportet mane ac sero, aquã paulatim superfundendo: adeò enim quod sincerum est, pingue est, ut aquã quasi in oleum transmutet, ab oleo uerò siccetur, id facere conuenit, donec mellis spissitudinem acquirat, pòst zibethi quartam partem addunt: sic seruant se mutuò, & mixtis temperatè odoribus fragrant. Aquæ uerò potius odore imbuuntur ac uaporibus, quàm substantia, ut referebat Gulielmus Balinus: Moschi enim substantia adeò sicca est, ut non bene diffundatur. Ob id igitur moschi pauca grana torrentur sub uase canaliculum in medio habente, excipiturq; fumus uitrea ampulla, cui alia plena aqua superponitur, atq; ita committitur, ut dum calet alterutra, excipiat, reddatq; aquam odore imbutam: demum in ea quæ fumum excepit, seruatur aqua pauco moscho addito.

Aqua moscho imbutæ.

Iter agentium commodo.

Quæ uerò iucundum iter reddere possunt, lecticæ hyeme, essedum æstate præferes. Essedo adeò commodè ferebantur Augusti, ut alea interim luderent. Constat duabus rotis maximis, ob id minimum cõcutit: quaternæ enim cũm maius spatium comprehendant, quia secundum longitudinem geminantur, fit ut currus pendeat, repenteq; desiliat: geminæ autem paruæ, neq; uehere pondus possent, nec uelociter, & incommodius: cuius demonstratio est, si rota cuius dimetientis dimidium A B, alia cuius F G: sit uerò quadrupla A B, F G: & transeant ambæ spacium æquale, gratia exempli, semidimetienti F G, & sit in A B spatium B C, in F G, G L: media horum C & H, per quæ ducantur lineæ ex centris A C D F H K: constat igitur, quòd C B est octaua pars A B, igitur C A est octo minus fermè parte sextadecima unius, igitur C D tanta est: quia uerò H G est dimidium F G, & F G est duo, quia est æqualis L G & quarta pars A B, erit B G unũ; igitur H F unum & tres quartæ, quare

tæ, quare H K *quarta pars unius, igitur cum inclinatio* C D *sit sextadecima pars unius, & H K quarta pars, quadruplo magis agitabit essedum cum rota* F G *quàm* A B: *leniter ergo ubique essedum cum maximis rotis, adeò ut alueus fritilli non turbaretur. Manifestum autem est, quòd quanto maius, tanto firmius esse debet, & quanto firmius, tanto grauius: atq; ideo pluribus iugis equorum indiget. Lectica uerò à mulis mollius fertur conclusa undiq; hyeme, uitreis fenestris & thymiamate fota, ut liceat sine noxa etiã uoluptates quascunq; capere.*

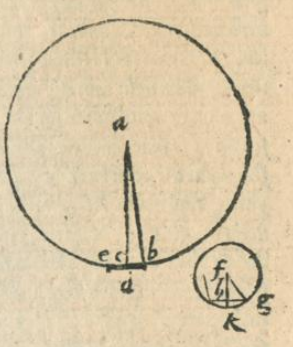

Quæ emittere flores ac fructus cogunt hyemis tempore, calida sunt & pinguia ac tenuia, uelut uinacea demptis corticibus, & oliuarum recrementa ossibus demptis, & fimus. Sic sub calendis Octobris gariophylorum plantæ cœlibes, & uiolarum, taliumq; in his cum radice sepeliuntur, ædunturq; flores sub bruma, atq; ita de fragris ac meloni bus, sed his ad maturitatem magnitudo obest, fiunt autem cœlibes succidendo sensim germina: ita transferuntur fructus ac flores exhaustis plantarum uiribus, propter quod cum fœtibus commoriuntur. Vniuersa igitur ratio in quatuor præceptis constat: retentione germinis, loci caliditate, alimento pingui, ac plantæ certa ratione congruenti. Porrò has

Plantarum fructus ac flores quomodo ferius prodibunt.

Erucæ præstantia.

rò has rationes semper subijcere soleo, quòd hæ solùm perpetuæ sint, nam experimenta doctrinæ causa addidimus, ea uerò mutantur. Olim eruca tantã gratiam cibis addere solebat, ut Græci (teste Plinio) euzomon appellauerint: nunc ne quisquam uelit eam esse in cibis, seu quod aliud esset genus, nam & apud nos magnum discrimen in speciebus est, seu quod semine tantùm uterentur. Et Apicius uix meminit semel aut bis, cùm rutham sæpius inculcet: quæ quomodo grata sit, nõ uideo, sed & mores, & regiones, & tempora omnia mutãt. Ergo ut ad rem redeã, fabam referunt nouem diebus obrutã in oleo, germinare in duabus horis impositã pani calido: atq; hæc mira, parũ tamen utilia: utilis tamen ratio, per quã & ad similia, & ad cõtraria trãsire licet. Ita fructus ac semina dulcib. acribus, iurulẽtis, propitijsq; medicamentis imbuta, uim retinent in his qui exinde proueniunt fructibus: atq; huius est demonstratio, quantũ uerò retineant non est. Veluti etiamsi rosas toto anno habere uelis, flores semiapertos sub uespera præcide ferro, manu ne tangas: nocte serena sub diuo habeto, mane fictili uitreato reconde, uas obtura, sepelito in arena sicca. Alius modus, siccatas rosas madefacito aqua rosacea, inde per quinque dies in uase figulino sepelias. Aliter, præcisos botros circunliga filo, & in arundine pone, claude os cera & sepeli. Sed longè melius Palladij experimento, decerptos enim botros arundini uirenti, & plantatæ discusso nodo impones, & nodi partes coire patieris, abscissa arundine cùm opus fuerit botrum excipe, & aqua tepida foue.

Rosæ quomodo toto anno habeantur.

Gustus delitiæ sex constant.

Gustus autem deliciæ multis constant, sed tamen quatuor ad capita rediguntur: his duo si addas, opus perfectum reddideris. Primùm constat electione substantiæ, aues q

aues q̃ uidentur primum locum obtinere, atque inter eas qualea, seu sit coturnix, seu non, haud refert: affines his quas uocant girardinas, oriza uiuunt, & dressæ parum uariant magnitudine: ficedula inter minimas: phasianus, & gallopauus, hic est Indicus pauo, inter maiores: pauo dignitate, perdix salubritate præstantior: olim phœnicopteri & turdi. Inter pisces olim accipenser, qui coronatis ministris, ac tibicinibus ferebatur ad mensam: nunc sturio, anguilla, & trutæ genera, de quibus egimus, mulusq̃ iure meritò præferuntur, quod omnium horum generatio, aut uita, aut mores, sint admirabiles, ut rari dici possint, & naturæ priuilegio prælati. Reliquos forsan, aut raritas, aut nouitas commendabit. Quadrupedũ lepus adhuc primas obtineat partes, pòst aper. Secundò præferuntur electione in unoquoq̃ genere, uelut pinguia macris, masculina fœmininis, nisi in his generibus in quibus oua commendant piscem, ut in trutis & gammaris ac maijs, iuuencula senibus, magna paruis, tum anni tẽpore, & loco, alijsq̃ differentijs obseruatis. Tertiò obsonandi ratione: assa, elixa, frixa, tosta, igne uehementi, paruo, diu, parum, cum intestinis ut pingues qualeæ. Quartò condimentis: aromatibus, herbis, uino, sapa, oleo, succis. Quod autem præstantissimum ex multiplici genere constat, ut pastillus: furno coquitur, farina circundatur, aromatibus & adipe conditur. Electio uerò partium, ut gallinarum iecora, caput trutæ, linguæ piscium, quos uiuiparos uocant, oua maiarum, uentriculus ac feces scarorum, quas ne Deos reiecturos dicunt, ad secundum caput electionis pertinent. Quæ autem addenda uidentur ad perfectionem sauitatis est primũm ordo, quem si confuderis, nihil proficies: & tempus non solùm uulgare illud obsonandi, sed ut postquam cocta fuerint fermentescant.

Bellaria

Bellearia autem & casei fructusq; condimēta, aut proprijs generibus tribues. Tam paucis præceptis gula constringitur. Sed hæc obiter, cōgesta uidebuntur: id uerò sæpius admonui plus latere in abdito, uelut pastillos prætuli: in his enim pingue humidum assatur, non aduritur, non exhalat, contectum enim est undiq; humido tegmine, quamobrem odorata miscentur, nec uruntur, quod facile eis euenit. Vbi igitur nihil tetri odoris est, nihil melius, uelut in quibusdā, ut quod graue est, exhalet prius: ob id non tam bene porcelli condiuntur.

Vt quæ coquūtur gratiam retineant.

Iuuat & ad saporis iucunditatem & substantiæ solidita tem, ut non prius res aquæ immergantur, quàm ipsa ferueat, uerūtamen ius insipidū redditur: ita carnes, & pisces, & astaci, & testudines, & lactucæ, & caules, cæteraq; eiusmodi saporem & odorem retinent, & friabilia redduntur, non tamen adeò mollia fiunt, nec ius tam bonum reddunt.

Aqua decocta optima.

Inter aquas quæ gratiores habentur, nulla melior est quàm pura decocta, proxima quæ è solo pipere fit, tertia quæ è seminibus melonum, & uuis passis, inde octo prunis additis, sed à prunorum impositione parum excoquenda est: quantitas est drachma seminum melonum, drachmæ sex passularum in uncijs quadraginta aquæ: hæc enim ter aut quater excoletur, colore persimilis est uino, sapore dulcis, & subaustera.

Cubicula quæ diu calorem retinent.

Inter ea quæ & uoluptatem, & utilitatem afferre possunt, id est, ut æstate sine calore, & hyeme sine frigore degamus: nihil autem commodius ad frigus tollendum cubiculo ligneo, paruo, undequaq; benè concluso, ut ne rima dehiscat: commodiùs uerò fuerit, ut è tabulis fiat quæ calorem diu retineant: oportet ergo solidiores esse, & pingui humido, & calenti abundante, cuiusmodi forsan est lignum eius iuniperi

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-30760-p0978-0 DFG

iuniperi, à quo lachrima fluit, quam sandaracham solemus appellare: forsan melius erit, quod anacardos parit: huiusmodi in Sicilia est, sed rarũ & exile: aut lana inducta, aut pellibus, uel pluma, meliùs calor continebitur. Itaq; fieri potest, quanquam difficile creditu, ut calor ille ex igne conceptus in his cubiculis per plures dies maneat. Cubiculorum autem commodè æstate lino, hyeme lana parietes uestiantur: alij corio, tapetis alij, atq; omnia utilia. Mira ceriè ars fuit coria auro pingendi.

Inter delicias gulæ olim fuit brasica, non solùm in Aspitij monumentis celebrata, & amplissimis, lautissimisq; adhibita, sed Tiberij, ac Drusi iudicio curas administrationis orbis locum obtinuit, adeò in humanis deliciæ possunt, & inter delicias brasicæ quoq; authoritas ualuit. Nomen quæris, cyma uocatur genus id brasicæ. Sed adhuc hæres? quæris rem? cùm sub autumno brasicæ tener adhuc solùm quinque obtinet folia, transplantatur: uerè decerpitur, cruda à quibusdam æditur, adeò illis placuit: nos sub hyemem capitatum caulem edimus, sed coctum suauem simul atq; salubrem. Cyma brasicæ genus nobile.

Semen plantaginis incoctum iuri, atque expressum, & per noctem iure in loco frigido reposito concrescit gelu, fitque ius acidum concretum. Gelationem quis ausit nominare? Gelatio seu ius concretum.

Inuenit, & gula cochleas saginare, ut longè meliores essent, & odoratiores. Olla crebris foraminibus perforata, ut liberè interspiret, farre, & sapa incrustatur, & lauri folia inter cochleas spargunturq; sicq; aluntur aliquot diebus, nescio an iucundiore, an utiliore inuento. Cochleæ saginatæ.

Inter delicias quoque principalem locum obtinent domus magnificæ, hortiq; amœnissimi, quales Lutetiæ uidimus, Viridarij amœnissimi descriptio.

mus, atq; inter multos mercatoris Florentini, cui nomen erat Ioannes Baptista. Primùm quidem horti parietes stucho in uenationem ornatæ, fons sub spelunca, mensa rotunda in medio magna, cum rotunda crypta, sed aperta, pro splendido conuiuio apparando, alia propè mensa, & ipsa lapidea atq; rotunda, sed parua sub crypta lupo salictario circũdata, quatuor circum tuguriola uiminea, lupoq; salictario uirentia. Sed hoc solùm ex tota illa structura non probo, postquàm didici quercubus, aut salicibus, uel ulmis non ad quincuncem, sed arctiùs dispositis umbram densissimam ac frigidissimam parari posse. Cùm enim aliarum plantarum umbra noxia sit, aliarum nõ perpetua, quarundam natura sit, ut non possint, nisi latiùs disponi, hæ uidentur esse opportunæ (ut dixi) salix, quercus, lotos, populus, ulmus. Sed quercus umbra uirentis frondis frigida, & saluberrima. Pomorum, & pyrorum etiam arctior, & utilis. Detondere autem oportet arbores, ne seriùs proueniant, aut magnitudine gratiam amittant. Quædam igitur tardius proueniunt, quædam non admodum uirent, quædam longiùs abesse uolunt, aliæ non densam habent frondem, aliæ non salubrem (ut dixi) umbram habent. His tot causis lupulus suppositus est. Sed uitis umbra, uel quercus, aut alterius similis elegantissima est. Aderant à lateribus auiaria reticulis ferreis circundata, uirenti undequaq; intus, & extra arbore aut lupulo, mihi rosa maximè probatur: cuius & aspectus hilaris, & odor iucundus, & umbra salubris est. Digesta per ordines thymus, spica, rosmarinus, rutha, salutifera, & alexicaca: nec deerat myrtus ueneris. Erant & in areis labyrinthi, & circumcirca, tum etiam in medio locis opportunis fructiferæ arbores. Domus ipsa statuis, & ornamentis exculta. Quid plura? paradisus hic erat. Nam mul-

Vmbrarum elegantissima ratio.

multi pretiosas ædes & uiridaria cõstruunt: qui sciant disponere, ualdè pauci sunt. Audiui sæpiùs, uxorẽ pulchram, unius anni, domum perpetuas esse delicias. Itaq; hoc primùm studendum est, ut domus cum eleganti uiridario, ac piscina (nam hoc solùm defuisse uidetur ei horto) habeatur. In piscinam pellucidus riuulus, cuius ripæ consitæ sint arboribus, influat. Ipsa uerò piscina arboribus pomiferis circumdetur. Sint & depictæ porticus ex aduerso ianuæ, & cubicula parua ad æstiuum Solis calorem recreandum, atque in uno eorum natatio, totusq; paries ex aduerso ianuæ constitutis picturis maris, & montium ac cœli, syluarumq; ac nemorum ornatus. Absint domus, & multò magis ciuitates, nisi si quæ in montis cacumnibus procul extructæ fingantur. Paries hic ad Septentrionem positus, ianua ad meridiem, ut umbra nulla sit præter arboream. Si non possit sic disponi, ianua orientem, paries occidentem spectet: nam occidui Solis minor iactura est. Totus hortus planus sit, & ad libellam, sed licebit, quà spectat ad boream, aut occidentem collem esse. Vt sic opacus multis arboribus fructiferis, aliijsq; perpetuo Sole gaudentibus, amœnum præbeat aspectum, utilemq; fructuum nobilium, & rariorum copiam. Inter opaca nemoris aut syluæ, pratum ex trifolio, cytisoq;, & herbis, quæ flores uarios, & pulchros edunt, suauiterq; spirantibus. commoda uerò non solùm quæ flore, & folio ac fructu benè olent, sed & ligno, qualia iuniperi crassa, & benè sicca: ignem enim faciunt redolente thymiama elegans, ut in Anglia uidi in ciuitate Rossensi. Atque ideò uel sola ad iucunditatem odoris, & aëris faciunt salubritatem. Ignis odoratus.

Deduxit hæc narratio me, ad memoriam thymiamatis uulgaris, quod ardendo olet. Componitur è ligno iuni- Thymiamatis.

peri crassiore siccato, & in scobem redacto, truncis Celticæ nardi, & libanotidis, carbonibusq; ligni iuniperi ex dimidio, inde additis styrace, ladano, thure, & laseris succo ex quadragesima parte conficiuntur cum rosis, siccanturq; in umbra. Si tantùm rosarum addere piget, conficiuntur cum aqua in qua rosæ sunt decoctæ.

Vt hyeme, & semper iter agas absque incommodo.

Horum usus est cùm ad alia, tum ad eos, qui tempore hyemis iter agunt. Nam lectica fabricatur ex coriis, quæ non respiret aliqua ex parte: in ea sunt quatuor fenestræ satis patentes: ex clarissimo cornu, æstate aperiuntur parte, qua flat uentus ex aduerso Solis, hyeme clauduntur, thuribulumq; alitur thymiamate. Medijs temporibus ignis non adhibetur, fenestræ modicè patent. Romani essedis, lecticarum loco utebantur. Trahuntur uno equo: sed non ubique tam facilè uehuntur, uerùm uia plana facilius, celerius, & commodius: aspera, lecticæ meliores. Manifestum est autem, quòd & esseda claudi possunt quemadmodum & lecticæ.

Ligna uiridia.

Minùs necessaria sunt, quæ ad colores pertinent, nec tamen prætereunda. Omne lignum humido nigrescit. Nigerrima fiunt, quæ priùs nigra, ut nucis: uiridia, quæ alba, ut salicis. Antequam enim putrescant resecta, ab humido uarios inducunt colores, è quibus propinquissimus putredini est uiridis. Hæc autem pro cubiculorum ornatu.

Lactis pinguedo.

Lactis pinguedo qua Veneti utuntur, caput lactis appellantes, non minùs salubris, quàm gustu iucunda, quam me docuit Ioannes Formentus legatus Reipublicæ Venetæ, uir singularis uirtutis, lac purum uase oblongiore, arctioreq; pro lactis quantitate, sic ut lactis altitudo in uase quadrupla sit, aut quintupla, dimetienti superficiei superioris super flammam puram, fumiq; manifesti expertem tam

diu

diu continetur, donec ferueat, antequam uerò bulliat, & in ipso feruoris extremo, ne fumidum quicquam redoleat, imponatur super tripodem prunis absq; flamma, aut fumo suppositis, atq; ibi saltem eo modo per uigintiquatuor horas contineatur. Vbi ampliùs sic steterit, crassius euadet, & plus pinguedinis ac solidioris, dulcioris q; colliges, adeò ut quidam ad tres dies usq; sinant. Concrescit enim superiore parte, & ad dies usq; quindecim loco frigido, ac sicco, perflatoq;, tum etiam plures, seruatur incolumis.

Conclauia frigida fiunt, si pumice parietes illinantur: nihil enim caloris retinent, aut reddunt, nam frigidum nihil esse aliâs ostendimus: elementa autem omnia sponte frigida: num igitur inanimatorũ aliquod calidum, certè non: at pumicem, frigidum esse dicimus, calidam lanam: quæcunq; enim cœlestem calorem retinent, calida esse dicimus, ut plumam, lanam, pelles: atq; hæc omnia, si quis rectè perpendat, integumenta sunt animalium: an calida quia rara? certè non, nam pumex rarior, an quia densa? multò minùs, nam porphyrites, & marmor densiora multò sunt. Ergo quia mollia? neq; hoc, nam sericum, linum, alga, & pappi, mollia omnia & frigida. Ergo quia pluma ex exusto sicco, ut nondum exaruerit, lana ex humido constant. Conclauia frigida quomodo.

Mel coctum, quod iucundum est, & leuiter mouet uentrem, in uase mundo mel purissimum coquitur: assiduè circumagitur, ac mouetur ligno, cùm spissum & tenax fuerit, circumagitur in ferro, uel ligno, oleo illito, ducitur in modum penidiarum: sic enim uocant saccharum eodem modo coctum, & agitatum: spargitur præcisum super marmoream tabulam, farina prius substrata. Sunt qui in fine addant piper, aut anisum, aut cinamomum: ego zinziberi albo nihil prætulerim, sed modicè. Mel coctũ quomodo.

Persica quo modo seruentur.

Quæcunq; etiam seruantur, aut odorata, aut gustu iucunda, uel uisu, ad hoc genus pertinent. Sit exemplum in fructibus, quos aliàs seruare docuimus melle, uel saccharo. Persica igitur aut chrysomela, uel pruna, cætera q; eiusmodi seruantur, maximè in calidioribus regionibus, tum quia exactius concocta, tum quia celeriùs torrentur antequàm putrescant: ob id etiam æstate, & serena, & sicca, si diuisa in Sole per diem exponantur: inde leniter iulebo, id est, saccharo purgato, & cocto cum aqua, donec consistat, illinantur, atq; in sole torreant: rursusq; illinantur, donec obducta crassiore crusta simul aqueum humidum totum absumatur, & sacchari substantia ubiq; permeans, & seruet simul, & iucundum gustu reddat. Candida hæc uocantur. Suntq; dura, & plerunq;, si rectè tractentur, perspicua, pellucidaq;.

Deliciarum mirabilia exempla.

Deliciarum usque ad contemptum, & abusum omnem Galienus perpetuò donec imperauit, exhibuit exemplum. Inquit enim Treuelius: uere cubicula de rosis fecit, de pomis castella composuit, uuas triennio seruauit, hyeme summa melones exhibuit, mustum quemadmodũ toto anno seruaretur edocuit, ficus uirides, & poma ex arboribus recentia alienis mensibus præbuit. Mantilibus aureis semper strauit, gemmata uasa fecit. Ita in turpissimo luxu non deest etiam, quod laudes, nam ingenium laudo, luxuriam, ac iudicium non probo. Pulchrum fuit potuisse seruare, & exhibere, uti turpissimum, præsertim ei principi, qui captiuum patrem haberet apud Persas.

Zulapiũ odorẽ & colorem florũ referens.

Zulapium cum odore & colore fit, si loco aquarum flores in Sole siccati, saccharo purgato immittantur.

Vina è cerasis dulcib. & acidis.

Fiunt & uina ex utroque cerasorum genere, gustu suauia, sed non diuturna.

Inter

Inter delicias est usus coriorum pictorum, quæ parietibus applicantur, nec ulla res iucundior: aureo colore æterno pinguntur: oleo lini, sandaracha seu uernice liquida, pice brutia, & croco: ita ut oleum croci, & sandaracæ triplum sit, crocus septuagesima secunda pars: coquantur simul, & aloës pici pari pondere misceatur, cauendo ne aduratur. Si loco croci, liliorum semen, quod in medijs floribus est, misceatur, melius erit. Inde corijs oui candido, argenti, uel plumbi albi folia applicantur, & medicamentum calidum superfunditur, & Soli exponitur.

Coria quomodo inaurentur.

COLORVM, ODORVM, SAPORVMQVE MATERIA. CAP. LXVII.

TINCTVRA semper purpurea in maximo pretio fuit. Ea autē duplex lanæ, quæ olim murice fiebat, de qua ubi de piscibus egimus, locuti sumus. Nunc ea fit cocco, sed cocci historiam suo loco tradidimus. Sericum uerò tingebatur (ut diximus) apophyse quadam bibinellæ: sed nunc maior copia grani, quod è ficu Indica prodit memmimus superiùs dum de aloë loqueremur, & cùm de serici tinctura: sed hæc duo in unū referre, nunc opportunū est. Ficus hæc est Indica, quoniam fructu & foliorum magnitudine ficum refert. Describam autem eam diligentiùs, cùm Genuæ olim uiderim hanc plantā apud medicum quendā, apud quem etiam balsamum Indicū primūm uidi. Ergo ficum Indicam Mexicani, apud quos frequens est, uocāt nuchtli, arborem nopal: Indi autē insulæ Hispaniæ arborem uocant, & fructū tunas: alij uerò pitha-

Ficus Indica.

Pithaia fructus.